

تاریخ شفاهی جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی
زنان انقلاب

غزینم

طراحی از یک زندگی به روایت کدی حسین زاده حلاج
مادر شهیدان: محسن، جواد، علی، امیر و محمد رضا بارفروش

تحقیق و تدوین: فاطمه جعفری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

در اینجا باید از خانم جعفری تشکر کنم که آمد و شد کردند و باعث این کتاب شدند. البته من چیزی بلد نیستم ولی از حد می‌خواهم که انشاء الله پیش از این در مغزها جا برود و درک و فهم داشته باشیم. از آقای صفایی و دوستان و همکاران او که خیلی زحمت کشیدند تا این کتاب جور شده تشکر می‌کنم. کارهایی که شما می‌کنید مورد تأیید است. انشاء الله مورد تأیید خداوند باشد؛ من کسی نیستم.

خداوند آخر و عاقبت همه را ختم به خیر کند. از اینکه خیلی وقت به شما زحمت دادم خالصت می‌طلبم. بالاخره این کار زحمت داشته. از همه دست‌اندرکاران خصوصاً رهبر عزیزمان که این کارها را به جوان‌ها سپردش می‌کنند تشکر می‌کنم. خداوند انشاء الله ایشان را برای ما حفظ کند و روح امام و شهدا شاد باشد با ذکر صلوات بر محمد و آل محمد علیهم‌السلام.

کبری حسین‌زاده خلاج

دهه مبارک فجر یک هزار و سیصد و نود و نه

فهرست

.....	پیشگفتار ناشر	۶
.....	مقدمه	۹
.....	کوچه نه‌جم	۱۳
.....	چشم تنگ دهبش بیشتره	۲۳
.....	قند و قاووت	۲۹
.....	حنابندان	۵۵
.....	سنگ صبور	۷۹
.....	تصاویر	۸۳

پیشگفتار ناشر

تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی عمیقاً به «روایت زنان» این انقلاب و طبعاً به خود انقلاب بدهکار است. زنان شهید انقلاب و دفاع مقدس، زنان مبارز پیش از انقلاب، همسران مبارزان انقلاب، همسران رزمندگان و شهدا و آزادگان و جانبازان، مریبان پرورشی، معلمان و مبلغان فرهنگی، جهادگران، دانشمندان، پژوهشگران، کارآفرینان و... هنوز به راستی روایت نشده‌اند؛ زنانی که محور خانواده بوده‌اند و حضور آن‌ها در عرصه‌های گوناگون، مساوی با همراهی و حضور اعضای خانواده در انقلاب بوده است. آن‌ها در سکوت، تمام بار تربیت نیروهای انقلاب را به دوش کشیده‌اند و باز هم در سکوت، روایت تلاش و مجاهدت زنانه و مادرانه خود را در حاشیه موفقیت مردان انقلابی‌شان دیده‌اند.

جایگاه زنان در میانه و گوشه‌گوشه رویدادهای سازنده و مقوم انقلاب اسلامی و همچنین در خلق مفاهیم و ساختارها و نهادها و نیز تثبیت ارزش‌ها و تداوم کنش‌های انقلابی انکارناپذیر است؛ اما در جریان تاریخ‌نگاری رویدادمحور و شهرت‌زده و کلیشه‌ای، غالباً به سفیدی بین‌سطور و گاهی هم به تک‌روزنه‌هایی سپرده شده است که مردان انقلاب در روایت‌های خود، به دنیای زنان انقلاب و پشتیبانی انقلاب باز کرده‌اند.

حضور کم‌تعداد زنان در جمع شخصیت‌های سیاسی که بیشتر آثار تولیدشده در حوزه تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی را به خود اختصاص داده‌اند نیز مزید بر علت شده است تا حافظه تاریخی ایرانیان از روایت حماسه‌های مداوم و

پرتکرار و البته بی صدای زنان جامعه، در مقایسه با سهم مردان، تقریباً خالی ماند و نهایتاً در کلیشه‌ها خلاصه شود. در حالی که اگر آنچه از «الگوی سوم زن» در انقلاب محقق شده است، به خوبی روایت شود، نه تنها روایت تاریخی ما از رویدادها کامل می‌شود، بلکه می‌توانیم برای برخی مسائل زن امروز، مثل تعارض نقش‌ها، با مراجعه به تجربه زیسته «زن تراز انقلاب» پاسخ‌هایی بیابیم.

زن تراز انقلاب اسلامی می‌تواند زنی باشد در دل روستایی که با چند بچه قدونیم قد، کنار تنور، برای جبهه‌ها نان می‌پزد. می‌تواند زنی باشد که به خواست خدا فرزندی ندارد؛ اما عرصه تکلیف را رها نمی‌کند و باره‌اندازی مکتب یا مدرسه‌ای، کمر به تربیت فرزندان جامعه پیرامونش می‌بندد. می‌تواند دختر مجردی باشد که دست روزگار سرنوشتش را به گونه‌ای رقم زده است که در کنار پدر و مادر یا خواهر و برادر یا حتی عمویا عمه‌اش زندگی می‌کند؛ اما بلا تکلیف و یله، روزگار نمی‌گذراند و برحسب توانش کارهای بر زمین مانده را به دوش می‌کشد. می‌تواند زنی باشد که در کنار همسررداری و تربیت فرزندان، خودش و جامعه‌اش را هم به خاطر دارد و... تاریخ انقلاب ما پر است از این زنان، چراغی باید تا آن‌ها را در اطرافمان ببینیم.

خلاً خسارت‌بار این روایت را جریان‌های غرب‌زده و فمینیستی، به خوبی پر می‌کنند و در فقدان روایت زنان به معنای واقعی کلمه «تاریخ‌ساز» انقلاب اسلامی، به ترویج الگوهای غیربومی، بیگانه با سنت و آیین و فرهنگ و نیز مستحیل در یوتوپیای غربی مشغول‌اند.

تلاش برای پرکردن این ظرفیت خالی، هم ادای دین به حافظه ملی ایرانیان است برای درک بهتر تاریخ مردمی انقلاب و هم کمک به ترسیم چهره زن انقلابی مسلمان. آنگاه و پس از چند سال، تکثر روایت‌های زنان از رشد و بالندگی آرام و مستمر انقلاب و رویش‌هایش، به تدریج اطلاعاتی متقن و فضایی امن در اختیار اهالی علوم انسانی و مطالعات زنان قرار می‌دهد تا جایگاه و نقش زن در اندیشه اسلامی را مبتنی بر تجربه‌های پرتکرار نسلی انقلابی تحلیل و ترسیم کنند. همچنین، به هنرمندان سینما و غیر سینما و صاحبان رسانه کمک می‌کند تا اگر قصد انصاف دارند، چهره واقعی زن امروز

و دیروز و نیز چهره آرمانی زن فردا را چنین بلند و ایستاده ترسیم کنند. ترسیم این جایگاه به خودی خود اهمیت ویژه‌ای دارد؛ اما هم‌زمان، به مقایسه تعریف زن تراز در دوره پیش و پس از انقلاب هم کمک می‌کند و یاریگر دختران و زنان جوان در مقایسه زن تراز اسلام و انقلاب اسلامی با زن تراز تمدن غرب است.

واحد تاریخ شفاهی دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی، برای شناسایی و بازنمایی الگوهای مردمی و متکثر از تجربه زیسته زنان در انقلاب، تلاشی را آغاز کرده است. بدیهی است هرآنچه انجام شده و در دست انجام است، در مقایسه با انبوه حماسه‌ها و مجاهدت‌های غرورآفرین و تحسین‌برانگیز زنان و مادران در پیشبرد انقلاب اسلامی پُرکاهی بیش نیست. امید است به یاری خدا تلاش‌های دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی در کنار تلاش‌های دیگر مجموعه‌های فرهنگی فعال در این حوزه، به ثبت و تثبیت بخشی از تجربه انقلاب اسلامی بینجامد.

واحد تاریخ شفاهی

دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی